

Süjšava
in
korenine

str. 3

Dočas
pejnazdje
baudajo

str. 5

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 27. avgusta 1992 • Leto II, št. 17 • Cena 10 forintov

MARTINJE - GORNJI SENIK

UMRLA JE NOROST - MEJA JE ODPRTA

Vroč in sončen dan je bil. Ljudje, ki so množično prihajali z obeh strani meje, so iskali senco med drevjem. Prišli so, da bi videli zgodovino.

Tisti, ki so bili tu 15. avgusta 1990, so primerjali. Takrat je bilo to prvo srečanje sosedov, prijateljev, znancev pa več kot 40 letih, zdaj je prišla pika na i, mejni prehod je postal stvarnost.

Po 632 dneh sta predsednika Slovenije in Madžarske, Kučan in Gönz, izpolnila obljubo. Prišla sta v Martinje in Gornji Senik. Dezinformacije je postala informacija.

Tisoč let se na meji med tema krajema ni zbralo toliko predsednikov, zunanjih ministrov in politikov, je menil madžarski predsednik Árpád Gönz. „Praznujmo danes našo hrabrost in našo pametnost, da smo se v desetih letih uspeli povezati po 1,5-kilometrski poti. Malo sem žalosten, da smo morali čakati toliko let na to, kar je kmečka pamet že dolgo vedela in nakazovala. Tu je en hrib, na obeh straneh rastejo enaka drevesa, na obeh pobočjih govorijo isti jezik“, je pripovedoval madžarski predsednik in dodal: „Dovolite mi, da praznujem, norost je končno umrla.“

Norost je torej umrla. Meja bo zdaj povezovala in ne več razdvajala. "Danes je za porabske Slovence in gorički del Prekmurja velik dan. Odprta je meja, ki je tako nenaravno toliko let razdvajala ne le dva naroda in dve državi, ampak je tudi delu slovenskega narodovega telesa, ki od nekdaj živi v Porabju, oteževala človeške, kulturne, verske, gospodarske stike s svojo matico in naravnim zaledjem", je začel slovenski predsednik Milan Kučan in dodal: "Prepričanje, da mora meja ločevati ljudi, jim oteževati, če že ne preprečevati stike, sodelovanje in povezovanje, ki zahteva neko skupno življenje, pripada nekemu drugemu času, ki je, upajmo, za vselej preteklost."

21. avgusta 1992, nekaj pred šestnajsto uro, sta oba predsednika prerezala trakova. Mejni prehod je bil odprt. Sanje mnogih so se uresničile. **Silva Eöry**

Poleg obeh predsednikov so ob otvoritvi prehoda spregovorili tudi drugi, najprej župan Gornjega Senika Martin Ropoš in predsednik krajevne skupnosti Martin Alojz Kozar, nato soboški župan Andrej Gerencner in predsednik železnižupanijske skupščine Gyula Pusztai, pa tudi oba zunanja ministra Geza Jeszenszky in dr. Dimitrij Rupel.

Gospod predsednik, ste zadovoljni, da sta prehoda Pince-Tornyiszentmiklós in Martinje-Gornji Senik slednjič odprta?

Da. To je bila stara obveznost, ki jo je Slovenija poskušala uresničiti že dobrih deset let, pa ji iz različnih vzrokov ni uspelo. Ob obiskih v Budimpešti, po spremembah na Madžarskem, sem računal na večjo pripravljenost. To mi je zagotavljal tudi predsednik Göncz, vendar je stvar imela svojo, recimo birokratsko logiko. Očitno pa je, da je bil pri gornjeseniškem mejnem prehodu tudi politični razlog, predvsem nesprijaznjenje z dejstvom, da bi imela slovenska manjšina v Porabju neposreden živ stik s svojim zaledjem.

Predsednik Árpád Göncz je v precej čustveno obarvanem govoru na meji Martinje-Gornji Senik tudi povedal, da je na ta način "končana norost" - mislil je na toliko časa zaprte meje. Kaj bi dodali k temu?

Kaj veliko ni dodati, treba pa je vedeti, kaj je ta norost bila; da to ni bila norost ljudi ob meji, tudi ne samo norost takratne madžarske in jugoslovanske države, ampak norost, ki je po II. svetovni vojni delila svet oziroma Evropo na dva dela. Tudi po tem, ko sta se Jugoslavija in Slovenija v njej po informbiroju začeli odpirati, ker se drugače praktično ni dalo živeti, je meja z madžarske strani ostajala z enako visoko žično ograjo, in pozabiti ne gre, da je meja tudi z druge strani začela "topiti" (izraz g. Jeszenszkega: "Bila je najbolj ostra ..."), dokler praktično ni postala nepotrebna po padcu berlinskega zidu, ki je vendarle simbolni korak v ukinjanju meja med političnim evropskim vzhodom in zahodom.

O čem ste se z madžarskim predsednikom pogovarjali pri kosilu v Moravskih Toplicah?

Del pogovora je bil vezan na delo, s katerim se ukvarjava in probleme, ki

POGOVOR S PREDSEDNIKOM PREDSEDSTVA SLOVENIJE MILANOM KUČANOM

ZOPET PO STOPINJAH OČETOV IN DEDOV

Predsednik Predsedstva Slovenije Milan Kučan je bil že večkrat sogovornik v našem časniku. Za pogovor smo ga naprosili vedno tedaj, ko je imel res kaj reči tudi o položaju porabskih Slovencev. In če kdaj v zadnjih desetletjih, tedaj je bila domala obveza, pogovoriti se s predsednikom države, ko je skupaj s predsednikom Árpádom Gönczem odprl mejni prehod Gornji Senik- Martinje.

zadevajo tako Madžarsko kot Slovenijo. To je predvsem vojna v Bosni in Hercegovini, realna nevarnost, da se ta vojna razširi tudi na Madžarsko in znova na Slovenijo; govorila sva o aktivnostih, s katerimi bi skupaj prispevali v okviru evropskih in svetovnih prizadevanj, da se oborožen konflikt konča. Del tega pogovora bova nadaljevala septembra, ko pride gospod Göncz na uradni obisk v Slovenijo. Drugi del pogovora pa je bil bolj sproščen ... o zasebnih vprašanih ... družinah ... tudi s te strani se je pokazal gospod predsednik kot zelo duhovit in inspirativen sogovornik.

Kako vidite ta čas sodelovanje med Slovenijo in Madžarsko?

Mislím, da posebnih težav pri načrtovanju

sodelovanja ni. Doseči moramo, da dokažemo na tem prostoru, ki je v srcu Evrope, da so načela helsinškega dokumenta, ki govorijo o sodelovanju v Evropi, realnost. Da je meja res samo simbolna, da omogoča prosto prehajanje ljudi, blaga, kapitala, informacij ... In če bi vprašali ljudi, ki ob meji živijo, potem bi izvedeli, da so prav oni tisti, ki jim je največ do odprte meje. Tudi množica ljudi v Martinju oziroma na Gornjem Seniku je pokazala, da so ti ljudje res desetletja čakali na vzpostavitev tiste vezi, s katero so bili povezani njihovi očetje in dedje ...

Odnosi z Madžarsko so torej dobri, celo vzorni - tudi na ravni manjšinske problematike. Kaj pa, če se dotakneva samo enega

primera s sosednjo Avstrijo. Na neki način Državne pogodbe ni več, čeprav njena sopodpisnica ni bila samo nekdanja Jugoslavija; toda kako naprej v manjšinski politiki do naše severne sosede?

Res je, da je minister Jeszenszky dejal, da so odnosi med Madžarsko in Slovenijo dobri. To sva ponovila tudi midva z ministrom Ruplom. Ampak te odnose je potrebno v življenju sproti dokazovati. Sami po sebi odnosi ne postanejo dobri, prej bi rekel, da bodo postali slabi, končno imamo nekaj razlogov, da tako mislimo zaradi odnosov s Hrvaško.

Kar zadeva Avstrijo, pa je tako: tu je 7. člen Državne pogodbe. Znano je naše stališče, da ta člen ni izpolnjen. Obstoji pritisk, da bi člen, ki ima vse tri odstavke, ki imajo veljavo avstrijske ustave, prenehal veljati v okviru sploš vprašljive Državne pogodbe. Avstrijo lahko razumem, da po toliko letih čuti Državno pogodbo kot neko omejitev svoje samostojnosti. Vendarle so te obveznosti mednarodne in se ujemajo s tem, kar je zapisano o položaju manjšin v kontekstu človekovih pravic v helsinškem in pariškem dokumentu, in kar je Avstrija s podpisom na teh dokumentih sprejela kot svojo obvezo.

Gospod Árpád Göncz je dejal tudi, da bodo lahko prihodnje prehode odpirali mejni župani, medtem ko je nove prehode na neki način

obljubil minister Jeszenszky, pač v duhu sporazuma o šestih novih prehodih. Porabski Slovenci si želijo vsaj še en prehod, recimo med Verico in Čepinci. Pridete na odpiranje tega prehoda kot gost in Goričanec?

Ker sem sam to mejo čutil že kot otrok kot nekaj nenaravnega, seveda z veseljem pridem, če me povabijo. Sem za vsak dogodek, ki bo pomenil fizično in miselno ukinjanje te meje.

Mejni prehod Gornji Senik-Martinje ste porabskim Slovincem obljubili pred nekaj menj kot dvema letoma, po prvem obisku pri predsedniku Gönczu v Budimpešti. To ste jim v dvorani gornjeseniškega kulturnega doma povedali v narečju. Kaj bi jim povedali zdaj, ko je obljuba izpolnjena?

Če bi se samo müva z Gönczom bila tistiva, od šterih je odvisno odpiranje meje, bi te prehod bio odprti že po vrnitvi iz Budimpešte. So pa za to odgovorni in pozvani drugi in prinje se je stvar telko časa vlekla, ne bi mogao povedati, ka samo iz najbolj čistih namenov.

Hvala za pogovor. O sodelovanju med Slovenijo in Madžarsko bi se lahko pogovarjala še in še, zlasti, denimo, o pomenu krepitve gospodarskih stikov. Toda o tem kdaj drugič. Hvala vam tudi za koščke slovenske in madžarske zastave, ki ste mi jo odrezali po tem, ko sta na ta način skupaj z gospodom Gönczem odprla mejo. Ko boste obiskali sedež Zveze Slovencev v Monostru, boste zastavici našli v njenih prostorih, kajti tudi ta organizacija si je zelo prizadevala za meddržavni prehod Gornji Senik-Martinje.

Z veseljem sem vam odrezal zastavico in mislim, da bosta spomin na neke čase, katerih dejanski konec pomenita ta dva koščka slovenske in madžarske zastave.

ARHEOLOGI POD VODO

Med zadrskimi gosti v Sombotelu smo srečali tudi Smiljana GLUŠČEVIČA, ki je podmorski arheolog. Prosilni smo ga, naj nam predstavi podmorsko arheologijo.

Teško je z nekaj besedami opisati, kaj je to podmorska arheologija. To je podobno, kot na kopnem, le da ne izkopavamo iz zemlje, ampak raziskujemo morsko dno, ladijske razbitine. V glavnem raziskujemo antične brodolome. Ljudje najbolj poznajo amfore. Seveda so tudi drugi predmeti iz keramike, stekla in svinca. Po tipih amfor in po najdišču drugega drobnega gradiva ugotavljamo, kdaj in od kod je prišla ladja ter kakšne narodnosti je bila posadka. In tudi okoliščine nesreče. Lahko rekonstruiramo čas potopitve ladij in morebitno izhodiščno pristanišče.

Samo tisti je lahko podmorski arheolog, ki zna plavati in se ne boji vode?

Da. Podmorski arheolog mora biti dober plavalec in potapljač. Mora končati tečaje za globinsko potapljanje.

Ali imate posebno zbirko podmorske arheologije v zadrskem arheološkem muzeju?

Zaenkrat je to gradivo skupaj z drugimi arheološkimi predmeti. Imeli smo načrt za ustanovitev posebnega muzeja podmorske arheologije. Toda to je odvisno predvsem od prostora in denarja. Gradivo je seveda pod posebnimi inventarnimi številkami in v posebnih inventarnih knjigah.

Kako pa restavrirate te predmete?

Proces restavriranja tega gradiva je drugačen od najdb na kopnem, zlati, ko gre za porozne materiale, za keramiko, les, kost. Ti so izpostavljeni spremembam, saj so bili pod vodo tisoč ali dva tisoč let, če se je potopila rimska ladja. Rimske najdbe so najbolj pogoste. Manj jih je iz srednjega veka. Če teh predmetov ne bi konzervirali, bi se sol v njih kristalizirala in začela delovati od znotraj. Predmeti se enostavno razpočijo.

In kaj lahko storite proti temu?

Vse, kar najdemo v morju, je treba desalinizirati - odstraniti sol. Samo potem se lahko s klasičnimi metodami konzervira. Zlasti se to nanaša na les. Ko najdemo ladijske razbitine, rebra teh ladij, v morju so zelo lomljiva, čeprav so debela 15-20 centimetrov. Tudi to je treba desalinizirati in s posebnimi kemikalijami in metodami konzerviranja in

restavriranja utrditi, da les ne bi izgubil oblike in trdnosti. To je dokaj dolgotrajen proces in prvič v nekdanji Jugoslaviji se je to delo začelo v Zadru, in sicer na izkušnjah Švedov, Dancev in Norvežanov, ki imajo svoje vikinske ladje in ki so zelo razvili konzerviranje mokrega lesa.

Raziskujete samo v Jadranskem morju ali tudi drugje?

Zaenkrat delamo samo pri nas. Pravzaprav nas je v vsej Republiki Hrvaški zelo malo. Tudi sicer se je ukvarjala s podmorsko arheologijo samo Hrvaška. Vsa zahodna obala Jadranskega morja spada k Hrvaški. Glede na to, da nas je zelo malo, smo bili pogosto prisiljeni sprejeti ljudi, ki nimajo nobene zveze z arheologijo. To so potapljači, poklicni ali amaterski. Delajo bolj ali manj iste ekipe, ljudje, ki smo jih naučili, kako se dela pri podmorski arheologiji. Ko delate v večjih globinah, je čas, ki ga lahko preživite pod morjem, zelo omejen. Zato potrebujemo veliko ljudi. Na Hrvaškem je samo pet do šest ljudi, ki so arheologi in tudi potapljači. Samo oni lahko strokovno

opravljajo to delo. Tako, da niti ne uspemo izkopati vsega, kar imamo v Jadranu.

Ste imeli kakšno senzacionalno najdbo?

V bližini Zadra, v ostankih antičnega pristanišča, ki je zdaj v globini dveh metrov in pol, smo v debelih slojih peska odkrili ogromno predmetov. Predvsem keramičnih, bilo pa je tudi veliko stekla. Keramični in stekleni predmeti izvirajo z vseh obal Mediterana od Male Azije, Sirije, Egipta, Grčije in Cipra pa vse do Italije, Španije in Severne Afrike. V tem pristanišču smo našli tudi ostanke dveh ladij, ki sta izdelani po posebni tehniki. To ni rimska tehnika ladjedelstva, ampak je tehnika t.i. "šivanja". Ladja ni sestavljena s kovicami, ampak je vezana z ovijalkami (kuszónóvény). Ko smo primerjali to tehniko z antičnimi viri, smo prišli do ugotovitve, da gre za poseben tip ladje, ki so ji rekli "serilija". Tega pripisujejo ilirskim plemenom Ligurcem in Histrom. Pleme Ligurcev je igralo pomembno vlogo v nekem obdobju rimske zgodovine ok. 31. leta pr. našim štetjem. Takrat so se udeleževali neke pomembne bitke med floto Antonija in Kleopatre na eni strani in Julija Caesarja Oktavijana na drugi strani. Pri Akciji v zahodni Grčiji je bila Antonijeva mornarica poražena. Pozneje so po tem ilirskem plemenu Ligurcev (njihovo osrednje območje je bilo v okolici današnjega Zadra) poimenovali rimsko vojaško ladjo - neves Liburnicae.

Marija Kozar

Pismo iz Sobote

SÜJŠAVA IN KORENINE

Lidje, šteri že duže po zemlej odijo od mené, pravijo, ka takše süjšave, kak je tou leto že dugo, dugo nej bilou. Lidje se obračamo v nebou, kak če bi čakali, da do šilingi doj začali leteti. Ali kak vóvidi, se zemla ške dugo nede vodé napila. Tak je že vse vózgorelo, da me je vse straj, ka mo geli čez cejlo leto. Ne razmim se glij fejst na tou, kak se na zemlej dela pa kak se traktor vozi pa orgej. Čuo sam, pa tou razmen, ka je tudi koranjé pri drejvaj že jako betežno, trava pa se takaltak nede neka lejt vópomogla. Če pa koranjé vrag zeme, nej trbej biti jako čeden, pa vsaki človek zna, ka s toga vópride. Stvar mrgej.

Zakoj je do takšne süjšave prišlo, lidje vsefelej gučijo. Edni pravijo, da se takše katastrofe vsakši telko cajta napravijo. Pá drugi pravijo, ka so zatou krive atomske bombe, štere so Rusi pa Amerikanci na zemlu zmetali. Gestejo tudi takši, ka pravijo, ka je tou Boža vola. Ge pa najbolje vrvlem tistim, šteri pravijo, ka je tou vse zavolo toga, ka smo do zemlej nej meli pravoga odnosa. Ka ščem povedati?

Kopali smo po zemlej, gekoli si je stoj zmislo. Drejve so se vósekale tak, da so cejli brejgi ostali goulí. Zemla se je vóšišila, notri vónjau pa polagale cevi, ka bi nej na njivaj voda stala. Med njivami smo skopali kanale, tak ka se je ške tisto malo vodé ka je ostalo, ta notri scidilo. Tak se je zgoudilo, ka smo vodou korenjam, traví pa drejvam tudi družjim rastlinam vkrajzeli. Pravzaprav nej glij vkrajzeli. Smo jo pa tak nisko doj spústili, ka zdaj korenjé kúmaj do nje sega pa si kaj v sebé potegne. Tak zdaj voda nemre skouzi travo pa drejve priti nazaj nad zemlou, pa tak tudi nemre kaj nazaj na njou spadnoti.

Če zdaj vse té moje misli vkúp potegnem, lejko vse povem z ednim stavkom, šteri pravi, da smo sami sebi jamo kopali. Prav ste prešteli: sami sebi. Pa nej zavolo toga, da de zdaj menje gestije za nas lidi pa živino. Nej sam tou mislo. Bole mi po glavej nika drugo odi. Bole mi po glavej odi tisto korenjé, o sterom sam prlej piso.

Tak zlejka smo semi, ka raste, (h)rano vkrajzeli, ka smo vó svojo kratkoj pameti spoj nej vidli, ka vse se lahko dogodi. Pravijo, ka tudi človik tam, ge živé, korenjé pisti. Pa si tak brodim, ka pa če smo s tem, ka smo ednoj živoj stvari od njenoga korenja (h)rano vkraj zejli, s tem sami sebi neprijatela napravili. Ka pa če de tej neske ali neka nam tü gveralo? Narava že jako dugo z velikim strplenjom gleda pa trpi vse norije, ka njoj delamo za svojoga žitka. Bojim se pa, ka de enoga ijpa pravla: ZDAJ PA FOLGA! Te mo pústili svoje korenjé zakopano tam, ge se je že lipou zaraslo, pa šli nekam inan, ge so lidje moguče nej bili tak kratke pameti. Dapa tam indri korenjé nede moglo na nouvo pognati, liki mo lejko živeli samo v kakšnom tejljini.

Mi bar tou lejko napravimo, mamó nogé, rastlina pa samo korenjé.

Vúpam, ka ste nej čemerni na mené, ka sam vam v tom pismi telko čarnih misli natrouso. Gnes sam takšne čudne volé. Obečavlem pa vam, ka mo za dva tedna dosta boukše volé.

MIKI

OD SLOVENIJE...

Dr. Prunk sprejel veleposlanika Madžarskeke

Dr. Janko Prunk, minister za Slovence po svetu in narodnosti v Sloveniji, je pred dnevi sprejel veleposlanika Republike Madžarske v Sloveniji Istvana Balogha. V prisrčnem in prijateljskem pogovoru sta izmenjala mnenja in ocene o razmerah slovenske narodne skupnosti v Porabju na Madžarskem in madžarske narodnosti v Prekmurju. Zavzela sta se za nadaljnje konkretne aktivnosti vlad obeh držav za izboljšanje položaja obeh narodnosti v sosednjih prijateljskih državah. Beseda je tekla med drugim o pripravah na dokončno odprtje mejnega prehoda Gornji Senik-Martinje in Pince-Tornyiszentmiklós na slovensko-madžarski meji, o ratifikaciji meddržavnega sporazuma o kulturnem sodelovanju in o drugih konkretnih pobudah za izboljšanje položaja Madžarov v Prekmurju in Slovencev v Porabju.

Diplomatski odnosi zdaj tudi z ZDA

Pred Ameriškim centrom v Ljubljani je bila v tork kratka slovesnost ob navezavi diplomatskih odnosov med ZDA in Republiko Slovenijo. Zbranim je govoril bodoči ameriški veleposlanik, trenutno še odpravnik poslov, Allan Wendt. Rekel je, da ZDA z veseljem pozdravljajo sprejem Slovenije v mednarodne organizacije. Slovenijo je označil kot resnično demokratično državo, ki popolno spoštuje človekove pravice.

KAJ MISLITE?

Na tisto smo bili najgari, če lüstvo šté knjidje. Če pa nej, zaka nej. Od tauga parpovejdajo nam naši bralci.

ANIKO KOVAČ

"Štešla bi če bi mejla cajt za tau. Dja sam tak, če eno knjigo v rokau vzemam pa se mi vidi, te dučas ne moram go doladjati, dočas go vó ne parštém. Par dela pa tau ne mora, ali pa samo spoj težko leko napravi. Zdaj, kak vóglada, lüstvo tapošilajo s fabritje. Te če brezi dela ostana, te leko ka več cajta mo mejla na knjidja, dapa zdaj samo spoj malo. Zvekšoga samo novine štem. Gda knjidja štém, te tü samo takša tenjtja, stera brž ta leko paršté, kak Romana pa Julia ..."

GERENCŠER FERENCŠÉ

"Müva z mozaum že vejdrek 10 lejt, ka sva nej štešla knjidja. Nejga na tau cajt. Zazranka vó ideva na

njivo pa vačer prideva domau. Te pa že sto ma volo šteti? Radiva sva, če kak najparvin v postalo leko ideva. Delati pa moramo. Penzijo samo moj mauž ma, dja nej. Eno leto mi fali, pa etak ne moram penzijo dobito. Tau eno leto če bi nikak vtjup vejdra pobrati, te bi že mejla penzijo. Tak, ka z ene plače živiva. S te plače pa ne mora knjidje tjipóvjati. Zdaj nej davnek, ka sam v Varaša vpamet zela eno knjigo, stera se mi je vidla pa sam go že dougo lejt iskala. Dapa gda sam cejno poglednila, nazaj sam go mogla djati."

ŠTEFAN KRAJCAR

"Nej, zdaj vleta ne štém knjidje. Ranč nejman cajt za tau, zama bi je rad što. Zvójn novin, stera vsakší dén prejkparštém, na

drugo nejman cajt. Nej kak prvín, gda sam stja ladjén bijo, par patrolina sam što knjidja cejlo nauč. Zdaj sam rad, če vačer televizijo leko poglednam. Tau tü samo zato, aj vejm, ka se gudi kaulak nas po svejte. Gnauk parpodnaum, te popodneva putijstím pa vnoči delam, tak ka spoj malo časa mam. Gda domau pridam, te pa doma delam kaulak rama ali pa v graca. Dja tak mislim, ka vi dosta več lüstva štélo knjidje, če bi tiste pejnaze, ka so putrejbni za eno daržino v osmi vóraj leko parslojžili."

K. Holec

Materna Rejč (17)

USTANOVE

Na Vogrskom geste ena starejša gospa, piše se Kató Lomb, štera šestnajsat jezikov zna gučati. Napisala je že več knjig to o tom, kak se je tarbej tihinske reči včiti. Ta ženska tak pravi, da se je vsakšo rejč, besedo tak potrejbno včiti, tak si je najlježi zapomniti, ka si na nika mislite, ka vam o tisti rejči na pamet pride. Slejdjno paut smo gučali o čakalnici, o igrišču, postaji pa tak tadale.

Gnes si leko poglednemo ene druge ustanove (intézmények) ali inštitucije. Depa ka je tau, ka ustanove? Vse vküper tak zovémo povejmo šaulo, vrtec, kulturni dom, različne kancalarije pa tak tadale. Kak si leko najlježi zamerkate besedo "ustanova"? Tau je ena iža, gde morete staniti (us-stanova), zato, ka povejmo porce morete plačati. Ali dejte en film poglednit, ali se dejte včiti, k padari, na pošto, ka telegram gordate. Vse tau so ustanove ali inštitucije. Madžarski jim pravimo: intézmények.

Tisto ustanovo, gde so najmenši mlajši nutri-šteri so menje stari, kak tri lejta -, si naleki leko zapomnite, ka se jim v knjižni rejči pravi: jaslice, vogrski bölcsöde. Gda gučimo o besedi jaslice, te leko mislimo povejmo na jaslice v Betlehemu, gde je mali Jezus nutri ležo. Vejpa vogrski "bölcsö", po našem "zibelka" to tak vóglada malo, kak kakší mali djasli, nej? Kak sami to vejte, v Porabji mamo jaslice samo v Monoštri. V drugaj vesnicaj pa so vrtci. Tau se je to naleki navčiti, ka je vrt - bi leko pravili - tisto mesto, gde nika vrtamo, fornjamo v zemli, po našem: gračenek ali gradec. Če namesto vrt ali ogruček tak pravimo, ka vrtec, te tau nej mali gračenek, liki "óvoda", kak bi madžarski pravili. Otroški vrtec - gračenek za mlajše - nemški pa engliški to tak pravijo, ka Kindergarten, kindergarten. Te pa otroški vrtec, gračenek za mlajše, nej lepša rejč, kak povejmo óvoda?

Besedo šola vala Baugi nej tarbej tomačiti, ka go tak vsakší razmej. S tem pa je naša danejšnja šaula to zgotovljena. Lepau vas pozdravla:

Fr. M.

Eseji o slovenstvu

Pod naslovom *Zlomljen vrč (Az eltört korsó)* je pred kratkim v *Pečuju* izšla mala zelena knjiga z libovim listom na naslovnici. To je izbor esejističnega pisanja in razmišljanja o slovenstvu, Sloveniji in Slovencih v osemdesetih, devetdesetih letih - v madžarskem prevodu Urške Galoš in Judite Reiman. Avtorji so sodobni slovenski pesniki, pisatelji, dramatik, literarni kritiki in publicisti (Andrej Inkret, Drago Jančar, Taras Kermauner, Miloš Mikeln, Veno Taufer, Dane Zajc). Od dvanajstih prispevkov je pet delo najmlajšega avtorja Draga Jančarja (Maribor, 1948). Eseji odsevajo odnos sodobnikov do vprašanja slovenstva, osveščenost slovenskih pisateljev. Prikazujejo razvoj slovenskega narodnega vprašanja, stremjenja za samostojnost. Prispevki so bili napisani pred 25. junijem 1991, pred osamosvojitvijo Slovenije. Prav zaradi tega je zanimivo razmišljanje predvsem Draga Jančarja, ki nam predstavlja in razlaga dogodke v Sloveniji in nekdanji Jugoslaviji od leta 1988 do januarja 1991. S pomočjo teh esejev lahko vemo, zakaj je bilo nujno, da je prišlo do sprememb v Jugoslaviji.

Kako so razni manjši dogodki privedli do velikih sprememb, do osamosvojitve Slovenije in drugih republik. O vojni se seveda pisateljem še sanjalo ni.

Eseji so bili prebrani na mednarodnih srečanjih pisateljev, napisani za tuje in tako laže razumljivi vsemu, ki ne živi v Sloveniji.

-mkm-

Dočas pejnazdje baudajo ...

Dve lejtá mamó že v Števanovca okrožnega notara, dapa stja ganuk se mi je nej posrečilo najti z njauv. Nej davnik sam go gorapoisko. Proso sam go, aj nam parpovejda malo od sebi pa od svojoga dela.

"Erdei Lászlóné mi je imé. Od 1969. leta delam. Tauga reda sam napravila izpite (vizsgáztam). Štiri lejtá sam se učila na visoki šauli. Zato smo prišli es z drugoga kraja rusaga, ka se je nam nej vidlo tam, gde smo dotejgamau živéli. Z možaum vret smo furt na tistom bili, kak najparvin nikan na té kraj aj leko pridamo, dapa tau se je sploj težko posrečilo. Dobila sam eno službo v Balatonfüreda 1986. leta, dapa nej sam mogla prejkvzeti delo, zato ka sam nej dobila ram (hiše). Samo na pau leto bi mi tarbelo nika, gde bi leko živéla, zato ka po tistim bi že vedli tjipti edan ram. Tak, ka sam indrik mogla iskati službo, tam gde stanovanje (lakás) tju dajo.

Tam, gde sam do teygamau živéla, paulak par rusičtji pa par romunski dostaféla lüstva obrné. Takši, steri nejmajó nej slóžbo pa nej daum. Nika jim pa zato djesta tarbej, tak ka kradnajo. Tam par nam nika ne mora vanej njati, zato ka na drudji dén že vkradnajo, kakoli je tisto. Prvin, kak bi sé prišli, smo si tak brodili, ka tój bola na létja leko živé, dapa kak zdaj že vidim, tau tui nej istina.

Gda sam zvejdla, ka tój djesta mesto pa leko dobim slóžbo, sam rada bila, zato, ka je vés nej dalač od Avstrije. Etak zdaj večkrat leko dem prejk meja tjiptjvat pa malo kaulak poglednit v drudji rusag. Nej tak kak doma, gnauk sam bila v Romejnarskom pa od tistogamau gnauk nej. Ka

sam tam vidla, tisto je dojslo na cejlo živlejnje. Tak dalač smo mi od nji kak neba pa zemla. Če bi se znauva začnili, nikam inan (drugam) patjivati, zato bi si štja gnauk zbrodili. Zato, ka človeka

se tak vidi, kak če bi dvajsti lejt star bijo, samo tau je falinga, ka je nej telko. Pa dójn, gda smo sé prišli, se nam ranč tak tarbelo začniti kak njim. Zdjaj že nazaj nemo šli, zato, da se nam krajina sploj vidi, nej samo mena, litji cejli družini. Pa tak mislim, ka mauž pa sin si tui najdata nikšo slóžbo. Od vési pa od lüstva samo telko vejim povedati, ka so ovaši kak pri nas, doma. Če nejga nad njimi lúcki človek, steri bi je na lagvo pelo, te je tau mirno, dobro lüstvo. Nej se tarbej bojati (bati), ka kaj odnaséjo ali kaj lagvo napravijo. Mala ves je, tój vsakši pozna vsakšoga. Nej se tarbej bojati, če dé človek k sausada pa dvera oprejšto ostanajo.

Kakšna je moja slóžba? V Andovca na Verici pa tój v Števanovca sam okrožna notarka (körjegyzó). Tau se samo tak vidi, ka je léko delo. Dosta je žmatnejšo kak parvin, gda so občinski sveti (tanácsók) bili. Zdjaj je v vsakši vési samoupravni organ (önkormányzat). Vsaška vés dobi pejnaze na leto, s sterimi vertivajo. Dapa administracijo mi moramo

pelati pa nej na edan tau kak parvin, gda so občine bile, litji na tritala. Če samo tau gledamo, že te leko vidimo, ka je trikrat telko dela kak parvin. K tauma pridajo porce (davki) tak, ka ranč vó ne vidimo z

dela. Parvi je dobro bilau, zato, ka je bila županija pa so oni delali tisto, ka se zdaj že k nam drži. V cejlom je najbaukša, ka nas, steri s tejm delamo, je ranč telko, kak parvin pri občini. Zdjaj smo že taprišli, ka skur vsakši dén več, kak osam vór delamo.

Zdjaj pa malo od lüstva. Tak mislim, ka se z lüstvom - kak okrožna notarka - ne moram zavolé dosta spravlati (ukvarjati). Tam, gde sam parvin delala, sam mejla telko časa, ka sam domau išla k tistoma človeka, steri je kakšno brigo ali kakšno težavo emo. Zdjaj tój na tau že nejga cajta. Vse je bola dalač pa autobusi tui ne odijo tak na gausta kak tam.

Že gda sam se prišla, sam vpamat zéla, ka pavrom je težko s papejri delati ali če jim pismo tarbej pisati kama. Zato sto kolj je prišo sé k nam s kakšnokoli prošnjo, tak je štja odtč nej iuso, ka bi ma nej pomagali. Sploj dosta cajta mi je tašlau s stistim, ka sam starim prošnje napravila, aj penzijo dobijo. Tau sam zato redla, da sam tak vpamat

zéla, ka do teygamau se je s tejm nišnje nej brigo pa nej, ka bi lüstvo štja tisto nej dobilo, ka ma odi (pripada). Probleme, ka djestajo v vési, so zato, ka nejgajo pejnazdja. Dapa tau, je nej samo v Števanovca tak litji indrik tui. Tam varkar si tak brodijo, ka aj samoupravni organ s tistimi pejnazi vertiva, ka dobi od vlade pa z davki. Tój par nam nika pejnazdja ne pridajo notra, zato ka je malo lüstva, porcije ka vtjiupridajo, so kumar dvestau djezaro forintov. Ka je tau, da bi več milionov forintov tarbelo. Gazdivati pa ne mora, ka nejga s čim. Zato, ka ka je enga reda (nekoč) občini v rutjej bilau, tisto so prejk-pistili AFÉSZ-a pa Kmetijski zadrugi. Tak, ka zdaj njim slóžji pejnaza. Če bi tau našo bilau, te bi tej pejnazdja nazaj prišli v vés. Samo pionirski tabor je austó naš. Dapa doteygamau so ga samo nójcali, nej ka bi kaj vreda meli, gda so natau štja bili pejnazdja. Zdjaj, če kaj s taborom začniti štjemo, parvin ga vred moramo djati. Na cejlo leto sedam milionov forintov mamó. S tauga bi pet milionov forintov na šaulo tarbelo pocerati, če šaulo gledamo, ranč je nej dosta. Edan milion na tabor pa na tójnjo. Pa v tejm je štja samoupravni organ ranč nej notra. Gde so pa štja pauti, voda, elektrika pa drugo. Če ne dojdajo pejnazdja, te mo si leko brodili, ka zaprímo: tabor, šaulo ali otroški vrtec. Pa tau bau, če tau tak ostana tadala kak je zdaj. Nam samo obačavajo, ka baukša bauda v tau rusadja (državi). Leko, ka bauda, dapa s tistimi, steri se že zdaj začnajo pogroznjavati, s tistimi, ne vejim, ka bauda."

K. H.

... DO MADŽARSKÉ

LIKOVNA KOLONIJA LETOS V ITALIJI

Likovna kolonija mladih je bila lani v Avstriji na Koroškem. Organizator letošnje kolonije je bila Zveza slovenskih kulturnih društev iz Trsta.

Kolonija je trajala od 24. do 29. avgusta, udeležili so se je mladi iz Italije, Avstrije, Madžarske in Slovenije.

Na izletu pa so si ogledali devinski grad, kamnolom, izvir Timave itd. Ob koncu kolonije so svoja dela razstavili.

20. AVGUST

V Monoštru so 20. avgust, madžarski državni praznik praznovali na predvečer s slovesnostjo v gledališki dvorani. Ob tej priliki so predali priznanja tistim občanom, ki so veliko naredili za razvoj mesta.

Na dan praznika je bila sveta maša, na kateri je bil blagoslovljen kruh, pečen iz nove moke.

Monoštrski mali posestniki so na dvorišču kulturnega doma pripravili piknik z golažem in dobrim vinom.

KULTURNI DNEVI V ORSÉGU

Bogat in pester program je čakal tiste, ki so se udeležili letošnjih kulturnih dnevov v Stražni pokrajini. Poleg kulturnih in športnih prireditvev so bila tudi strokovna srečanja, kot je npr. simpozij etnologov. Prireditve niso poznale meja, kajti več jih je bilo v Sloveniji oz. Avstriji. Tudi otvoritev letošnjih kulturnih dnevov je bila v Sloveniji na Hodošu.

Porabske družine

"Ogradček mam zagrajeni, s tem 'drauvni rauž' zasajeni" ...

Tau lepo porabsko pesem so sploj radi popejvali na Gorenjom Seniki pred 30-40 lejtami. Ema Vogrinčič na Gorenjom Seniki se dobro spominja na tau pesem, stero so njeni dejdek tak radi popejvali.

Etoga reda dosta lüdi tak štima, ka naša porabska rejč pa pesem, naše šege pomalek cejlak merjejo. Ka je istina, je istina, naši mlajši - nej vsakši- že sploj slabo gočijo slovenski, ne znajo lepe slovenske pesmi. Dapa, baugi hvala, eštje dosta takši držin živé v Porabji, v steri držinaj živé slovenska rejč, pesem pa šege. Dajmo njim poštenjé pa priliko tü za tau, da leko tau prejkdajo iz roda v rod.

Gda prideš na Gorenji Senik, komaj ka tanjša táblo, na lejvo edna paut pela do nisterni hiš. Tüj živijo Helga Škaper pa Ema Vogrinčič s svojimi držinami. Té dve držini so tak, kak če bi edna bila. Onadvej sta si sestre, pa če vglüh posabe majo svoje hiše, tak so kak edna držina. Helga tri mlajšov ma, Ema ednoga.

Emine hiše je bole skrajek pri pauti pa zavolo velke vročine sam se v njéno hladno künjo prajla. Kumaj sam sejdlá tam 4-5 minutov, eden za drgin se je držina vküpzbrala, samo očevje so ostali vanej pa opravljali svojo delo.

Ge tak znam, da je vaša držina pozvana v Slovenijo v edno ves, gde do slovenske držine popejvale. Kelko vas baude, steri te šli spejvat?

Helga: "Müvadvej sva si sestre, máve mlajša, ovi so že skurok vsi oženjeni. Tak, ka etak nas sedem bau, steri mo šli spejvat v Slovenijo. Ge pa moja sestra, moje dve čeri, moj zet, Emin sin pa njegva žena. Nakak zatok doma tü more ostati."

Tau je zatok rejdko, ka v držini telko lüdi zna popejavati. Pa se podajo za tau, ke se der (nekje) notpokažejo. Sploj mi je pa tau lepau, ka vaši mlajši tü z vami déjo, oni tü znajo slovenske pesmi. Kak je tau?

Ema: "V naši držini je pesem vsigdar doma bila. Sploj mala sam bila, se spominjam, kak so dejdek moj lepau spejvali: "Ogradček mam zagrajeni..." Oča pa mati sta obadva tü lepau znala spejvati."

Stari pa vaši stariše so vas včili doma spejvati?

Helga: "Tau ranč nika ne guči. Za lepe pesmi volo smo mi trnok dosta lejpega doživeli, gda smo mali bili, kakoli je te nej tak dober svejt

plesala v plesnoj skupini, spejvala sam v cirkvi tü."

Ka pa vaša deca? Je tü kaj ojdla v skupine?

"Moji trdjé so vsi ojdli pa

bijo. Nigdar ne pozabim tiste lepe bozične svétke, gda smo si krispan gorokinčali, je bilau že v rami vse sčiččeno, sküjeno pa spečeno, te smo si sedli doj v sobi, oče mati pa mi, mlajši smo cejli večer lepe svéte pesmi pejvali tačas, ka smo nej šli k paunačnoj meši."

Dobro vem, ka vüvadvej pa vaši mlajši lepau znate nej samo svéte, litji druge pesmi tü. Od koga ste se navčili té lepe porabske slovenske pesmi?

Ema: "V našoj rojstnoj hiši je pesem furt navžača bila pa je eštje zdaj tü. Ne more svétek minauti brez pesmi. Če steroma dé, ali rojstni dén držimo, brez pesmi tau néde. Če masarijo doma, te tü spejavamo. Kak je lepau bilau, gda smo goščice lüпали, pérge cejsali, kukarčo lüпали, te smo skauz spejvali. Zvün toga, gda smo mladi bili, nej je bila v vési takša skupina, gde bi mi nej navzauči bili. Z Helgov sve dugo lejt spejvale v pevskom zbori, ge sam

dveje eštje gnesdén odijo spejvat pa plesat tü. Pištak se je v Varaš oženo, etak več ne more ojditi, Monika pa njeni mauž pa Žuži so člani pevskoga zborá pa plesne skupne tü. Ema ma ednoga sina, on je dugo lejt odo v pevski zbor pa je pleso tü. Sneja tü lepau vej spejvati," pravi Helga.

Kak pa škéte obraniti tau velko 'vrednojt', ka jo imate?

Ema: "Müvedvej sve 150 porabski pesmi mele dojspisano. Gnauk je nakak proso tisto irko pa je več nigdarnej nazaj prneso. Veseli smo, ka v "Porabji" vsakmau edno porabsko pesem majo napisano. Hvala Mukičovi Mariji, stera se briga za tau. Tau si tak taklademo, kak zlat, zatok ka je tau trnok dosta vrejdnó. Dobro bi bilau tau vküp nabrati pa edne knjige vódati. Dosta lüdi bi rado küpilo tau."

"Naši mlajši vsi znajo slovenske pesmi pa plesi. Oni so tak šli v šaulo, ka so ranč nej znali vogrski. Ge mam edno 3 lejt staro vnukinjo. Oni živéjo v Varaši, mati ji je Vogrinka. Dejte dosta ne zna slovenski. Ge sam si gordjala, ka go navčim slovenski gučati pa slovenski spejvati tü. Tak namén mam, ka ve müvedvej tak spejvale slovenski, ka de vse grmélo.

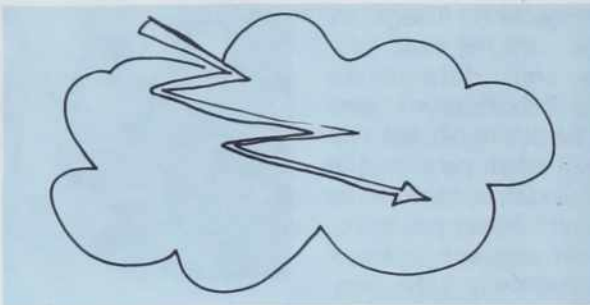
Naše pesmi (31)

Po dolinaj

Po dolinaj grmi, obliska, po paulaj fantiček füčka, füčkaj, füčkaj, fantiček moj, vej boš prišo k men' nocoj.

Fantiček moj, pod okno staupo, i pod oknov je popejavau, stani luba, luba, lubica, vej zadosta spala si.

Nej sam se nič, nej naspala, cejlo noč se se jokála, snočkar sem zvejdla, zvejdila, kaj maš drügo lubico.

Drügoj lübi, ti ne vöri, rajši küšni, i obi mč, ti si moja luba, lubica, s celga mojega srcá.

Tam sam odo, po dolinaj, po dolinaj, po košalinaj, tam sem jas čüu ftičke lepo spejvati, daj bi mogo tak živčt.

Tam sem vüdo, takše, dekle, štere majo rdeča lica, rdeča lica, črne (j) oči, pri tej bi ležo tri noči.

(Gorenji Senik)
-mkm-

Emin mali vnukec je eštje dojenček. Tau je pa gvüšno, ka de on tü znau slovenski," pravi Helga.

Zdaj, ka ste pozvani v Slovenijo, veseli tau vas? Že ste kdaj bili v Sloveniji?

"Dosta smo nej meli prilike ojditi po Sloveniji. Naši mlajši so s skupinami po cejli Sloveniji ojdli pa so nam prajli kak lejpa je Slovenija. Samo do Maribora smo ojdli. Zdaj pa priliko mamó malo dale titi, nas tau trnok veseli," pravi Helga.

"Rejsan smo samo do Maribora ojdli. Trnok nikam ne pridemo, zatok ka smo puno dela. Ta prilika je nam dosta vrejdná, že se pripravlamo, čakamo tisti dén. Morem tau tü prajti, ka nas sploj veseli, ka so nas odebrali na tau paut. Od tistegamau, gda smo zvedli, se pripravlamo, škémo lepau spej-

vati, nej ka bi kakšno sramoto napravili," pravi Ema.

Kakšne pesmi te pa popejavati, pa kelko?

Ema: "Tak so nam povedli, aj 3 pesmi pripravimo. Pesmi so vse porabske, bole gorenjoseniške pesmi. Pri rerač (tekstu) nam je na pomauč bilau, ka smo s Porabja vóodabrali nisterna pesmi pa smo od tistec vzeli tekst."

"Velka držina" de letos 30. avgustuša potovala v Slovenijo v kraj Andraž pri Polzeli, gde de spejvala nam in sebi na veselje. Člani velke družine so: Helga Škaper, Monika Škaper-Šukič, Andraž Šukič, Žuži Škaper, Ema Vogrinčič, Jože Vogrinčič, Angela Vogrinčič, Srečno paut njim želimo!

I. Barber

Kruh

20. avgust, madžarski državni praznik je obenem tudi praznik novega kruha. Ta dan se v cerkvi blagoslovi iz nove moke pečen kruh. Zato smo tokrat otroško stran posvetili zgodovini kruha oz. nekaterim zanimivostim o kruhu. Pri tem nam je bila v pomoč knjiga Dušice Kunaver: Dober dan, kruh.

V vsej zgodovini človeštva, od pradavne naprej, je kruh pomenil srečo in blaginjo, pomanjkanje kruha pa bedo, revščino, vojno. Kruh je krojil usodo človeštva, zgodovino narodov, delil ljudi na revne in bogate, site in lačne, na gospodarje in podložnike.

Pračlovek je nabiral zrnje divje pšenice. Da bi zaščitil svojo setev pred pticami, je seme prekril s prstjo. To delo je upodobil na risbah v svojih jamskih prebivališčih. Za setev je izbiral najlepše in najboljše zrnje in tako ustvarjal vse boljše in boljše vrste te žlahtne rastline.

Egipčani so 6000 let pred našim štetjem v grobove svojih faraonov polagali zrnje žita in krasili stene grobnic s slikami o peki kruha. Verovali so, da sta človeštvu podarila kruh bog Oziris in njegova žena Izis.

Izraelci so bili 450 let v egipčanskem suženjstvu, vendar so tedaj, ko so odhajali "iz hiše suženjstva", kot poroča Biblija, bežali v taki naglici, "da je ljudstvo vzelo s seboj neshajano testo, ga zavilo v obleke in nadelo na ramena". V spomin na ta davni dogodek so Izraelci sedem dni v letu jedli nekvašen kruh. Kruh je bil za Izraelca najžlahtnejša in najdražja hrana. S feničanskimi ladjami sta

dragoceno seme in znanje o pridelavi kruha prišla v Grčijo.

V 6. stoletju pr. n. št. je modri grški vladar Solon izdal zakone, ki so zaščitili in ovrednotili delo poljedelca. Še več, pridelovanje žita je bilo v Grčiji kult, združen s čaščenjem bogov. Delo, povezano s pridelovanjem žita, je bilo posvečeno boginji Demetri.

Rimski kruh - panus - se je po vsebini, obliki in imenu delil v kruh bogatašev in kruh revežev. Plebejski kruh so mestni reveži dobivali zastonj. Rimski cesarji in patriciji so svoje ljudstvo hranili s "panem et circenses" - s kruhom in igrami.

Kultura pridelovanja kruha se je izgubila v krvavih stoletjih, ko so si ljudstva Evrope iskala svoj prostor pod soncem. Neprestane vojne so ne le uničile žitna polja, prekinile so tudi znanje o pridelovanju žit.

Brez konca bi lahko naštevali vojne in bitke, ki jih je v človeški zgodovini vodila želja po bogatih žitnih poljih ali strah pred praznimi kaščami. Koliko hrepenenja, koliko trpljenja, koliko žlahtnosti, gorja, domačnosti, bede in blaginje, koliko vsega je v zgodovini človeka pomenil kruh. Bil je svetost in merilo vsega dobrega: DOBER KOT KRUH.

Kako smo Slovenci dobili kruh?

Kako smo Slovenci dobili kruh, nam pove stara koroška pripovedka o darovanju kruha vodi. Iz nje pa ne izvemo le o kruhu, pripoveduje nam tudi, kako so naši davni predniki od lovstva in ribištva prehajali k poljedelstvu. Narava je bila tedaj s človekom tesno povezana, bila mu je enakopravna. Človek se je lahko pogovarjal z vetrom, oblakom, z drevesom, z reko. Tako je človek dojemal naravo.

To je bilo v tistih časih, ko naši pradedje še niso poznali rži in pšenice. Tedaj je živel ob Dravi na Koroškem zelo bogat ribič. Vse svoje premoženje si je pridobil s tem, da je pridno lovil ribe v Dravi. Poln hvaležnosti je vprašal nekega dne Dravo: "Mamica Dravica, s čim naj ti povrnem,

ker si mi pomagala do blagostanja!" Drava pa je rekla: "Pojdi daleč po svetu. Tam v daljnem kraju najdeš ljudi, ki imajo bel in ržen kruh: kupi mi od vsakega po en hlebec in mi ga prinesi."

Ribič se je odpravil na pot in prišel v bogate, lepe kraje. Ljudje so tam jedli, česar on dotlej ni poznal: lep kruhek. Kupil je dva hlebca, kakor mu je Drava velela. Ko se je vrnil, je vrgel hleb pšeničnega kruha in hleb rženega kruha v Dravo. Nato je Drava začela naraščati in poplavila ves lev in desni breg. Ko pa je voda otekla, jela je zemlja odganjati lepo rž in rumeno pšenico. Tako so ljudje dobili seme in začeli povsod sejati rž in pšenico.

S kruhom povezani tabuji

Ne začni rezati hlebca kruha, če ga pred tem ne prekrižaš! Kmečka gospodinja je njega dni zavarovala kruh pred hudičem, čarovnicami in drugimi zemli silami. Nikdar, to velja še danes, se ne sme položiti hlebca kruha na mizo na vrhno stran. To ne bi hiši prineslo nič dobrega. Še danes velja tudi pravilo, da kruha ne nosimo k ustom v kosu. Vsak grizljaj sproti odlomimo in tako košček nosimo k ustom. Vrsta religij, med njimi tudi krščanstvo, najde v kruhu, v hostiji, boga.

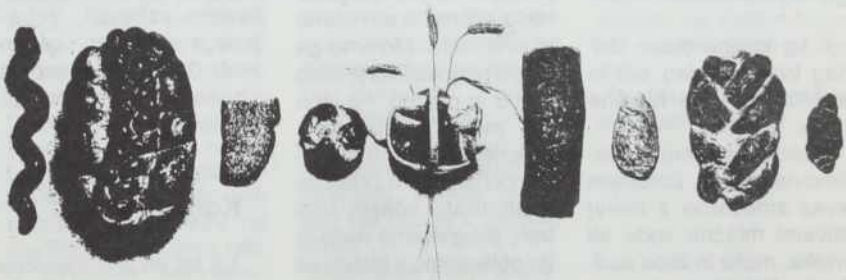
Noža, s katerim režemo kruh, ne smemo nikdar pustiti z rezilom navzgor - da si ne bi vrag prišel nohtov brusit.

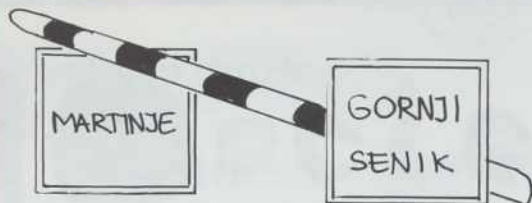
Vsak košček kruha, tudi drobtino, če je

padla na tla, je bilo treba pobrati in poljubiti. Hoditi po kruhu je zelo hud greh, ki ga toliko stoletij lačno ljudstvo ne odpušča. Kruh je prevelika vrednota, da bi ga smeli zametavati brez kazni.

Kruh je bil obvezna jed pri večjih poljskih skupnih delih, kot so žetev, setev, mlatev, rezal pa ga je običajno hišni gospodar. On je bil tisti, "ki je kruh rezal", kar je pomenilo, da je imel najpomembnejšo dolžnost v hiši.

Tako gospodar kot gospodinja sta pazila, da načetega hlebca nista z odrezanim koncem obrnila proti vratom. To bi namreč pomenilo, da sta kruhu pokazala vrata. Kruh lahko "odide in v hišo potem pride lakotal!"

INFORMACIJA

Iz uradnih virov smo zvedeli, da sta 21. avgusta 1992. predsednika Madžarske in Slovenije prestopila državno mejo pri Martinju in odprla mejni prehod Gornji Senik-Martinje.

Od našega odštevanja je minilo 632 dni in končno le imamo meddržavni mejni prehod.

NIKA ZA SMEJ

STARCI...

Na Gorenjem Seniki pri Cifri sedi tri stari možakovi, gda se k njim prtapé eden novinar.

Novinar si dojsede pa je začne spitavati od toga, kak je tau, ka so oni etakšo velko starost zadobili. Te najstarejši etak pravi: "95 lejt sam star. Tau sam tak zadobiu, ka sam v cejlom svojom žitki nej pijo alkohol, nej sam nigdar kadijo pa z ženskami sam se tu nej spravlo."

Té drugi pa etak pravi: "94 lejt sam star. Kak sam tau starost zadobiu? Pavarsko delo sam delo v cejlom svojom žitki pa eštja gnesdén tu. Mesa sam pa nigdar nej djo." Té tretji pa zdaj etak pravi: "Nikgdar sam sa nej prtrgo v dela, mesa sam djo dosta, alkohol sem pijo kak krava vodau, kadijo sam, vsakši tjedan sam emo drugo ljubico. Pléča so mi piuklave, glava mi drgeče, nemam več ednoga zoba nej."

Novinar ga pa zdaj pita: "Starček, kelko lejt ste stari?" "Osemtrésti," pravi té tretji "starček".

ŽVEČILNI GUMI

Edna starejša ženska se pela po cugi. Prauto njej sedi eden mladí pojep pa žvečilni gumi grzč. Lampe ma napona ta pa nazaj odijo. Že se pelata edno vóro dugo, gda naša mati zemejo svoj cejker pa se pripravljajo dojstaupti s cuga. Cug je že skurok stano, mati etak pravijo pojbi: "Trnok si dober pojep. Lepau ti zavalim, ka si prpovejdo z menov cejli cajt. Gnesdén je tau trno rejdko, ka bi mladina s starimi prpovejda. Ne boj čemerem, ka sam ti nika nej odgovarjala. Vejš cejlak sem glüpa. Zátok eštja gnauk Baug plati."

I. Barber

RECEPTI

Domači kruh

6 kg krušne moke, 5-7 dag kvasa, 7 dag soli in približno 3 litre mlačne vode.

Moko presejemo in pustimo na toplem. Zdrobljen kvas zmešamo z nekaj žlicami mlačne vode ali mleka, moke in žlico sladkorja. Pokrijemo in postavimo na toplo, da kvas vzhaja. Nato ga dodamo

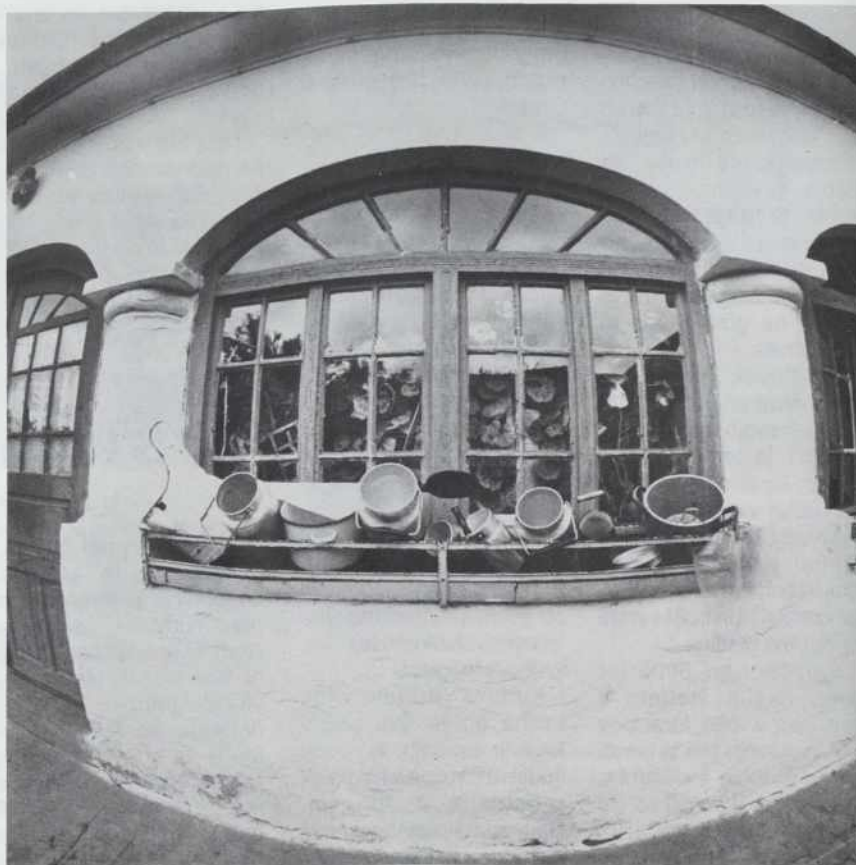
presejani moki, prilijemo vodo, solimo in zamesimo krušno testo. Moramo ga dobro pognesti, da je testo voljno in prožno. Po vrhu ga malo pomokamo. Pognemo s prtom in pustimo vzhajati. Po približno dveh urah, včasih tudi treh, pognemo testo in ga oblikujemo v hlebce ali štruce. Vsakega še posebej pognemo in položimo v pognjen in

PORABJE

IZ

OBJEKTIVA

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek
Glavna in odgovorna urednica **Marijana Sukić**
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deak Ferenc ul. 17.,
p. p. 77, tel.: 94/80-767

Cena:
posamezna številka 10 forintov
oz. SLT, celoletna naročnina 290
forintov oz. 520 SLT
Tisk: SOLIDARNOST,
Arhitekta Novaka 4,
69000 Murska Sobota
Slovenija
Nenaročenih rokopisov in fotografij
ne vračamo

pomokan pehar ali štručnico. Vogala prta zagnemo čez kruh in postavimo vzhajati. Vzhanega spečemo. pečen kruh dobro ohladimo in zbrišemo, preden ga načnemo.

Koruzni kruh

1,5 kg enotne pšenične moke, 1/2 kg koruzne moke, 5 dag kvasa, sol, mlačna voda in približno

1/4 l kropa, mlačne vode po potrebi.

Enotno moko presejemo v skledo. Koruzno moko posebej poparimo in dobro premešamo. Kvasu dodamo malo mlačne vode in moke. Vzhan kvas dodamo moki, prav tako poparjeno koruzno moko. Z mlačno slano vodo nato zamesimo testo. Dalje ravnamo, kot je opisano pri domačem kruhu.